

Informatiebijeenkomst
‘Sport en Recreatie’ in ‘s-Hertogenbosch
Mogelijkheden en uitdagingen van pesticidevrij
beheer op recreatieterreinen
04-04-2019
Arthur Helling

Wet en regelgeving

Waarom chemievrij beheer?

Volgens de Europese Richtlijn 'duurzaam gebruik pesticiden' (2009/128/EG) moet het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden geminimaliseerd of verboden in gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt.

De recreatiesector valt hier onder.

KABINETSBELEID IN NEDERLAND

Verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen:

- op verhardingen vanaf 1 april 2016 en;
- op overige terreinen per 1 november 2017.

Behoudens enkele aangewezen uitzonderingen....

- Sport- en golfterreinen, recreatieterreinen
- Bestrijding bepaalde exoten (Amerikaanse Vogelkers)
- O.a. spoor-, trein-, vliegbanen

Chemische bestrijding toegestaan?	Verhardingen	Niet-verhardingen
Type recreatiebedrijf		
Camping	Toegestaan tot 2020	Toegestaan tot 2020
Bungalowpark	Toegestaan tot 2020	Toegestaan tot 2020
Groepsaccommodatie	Toegestaan tot 2020	Toegestaan tot 2020
Jachthaven	Toegestaan tot 2020	Toegestaan tot 2020
Overig	Verboden vanaf 1 april 2016	Verboden vanaf 1 november 2017

Recreatie = deels uitgezonderd

Waarom?

Recreatiebedrijven:

- Veel grond in beheer (2-10 ha) met erg veel groen, in combinatie met een kleine personele omvang, maar ook grote bedrijven (15-60 ha);
- Transformatie naar chemievrij complex (tijd, middelen, fte), vandaar 'transformatieperiode' tot 2020;
- Tegenprestatie: JA, in de vorm van een Green Deal!
Partners: Landal Greenparcs, Centerparcs, Roompot, HISWA, Groene Koepel

Onder het verbod vallen op dit moment alle soorten bestrijdingsmiddelen, dus ook de zogenaamde **laagrisico middelen** en de **biologische middelen**.

laagrisicomiddelen zijn middelen met een aantoonbaar laag risico voor mens en natuur. Dit kan zowel chemisch als biologisch zijn. Op Europees niveau worden momenteel criteria uitgewerkt die bepalen of een product kan worden gezien als een laag-risicomiddel. Op dit moment is er dus nog geen lijst met erkende laag-risicomiddelen waardoor er in de wet ook geen onderscheid of uitzondering gemaakt kan worden.

Biologische middelen oftewel GNO's (Gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong) zijn niet hetzelfde als laagrisicomiddelen. Een biologisch middel bestaat uit een middel dat een levend organisme bevat (bio =leven). Dit hoeft niet perse een laagrisicomiddel te zijn. Een slangengif is wel biologisch maar zeker geen laagrisicomiddel.

Mindset: “Van onkruidbestrijding naar onkruidbeheer ...”

1 Preventie	2 Niet- chemisch	3 Chemisch			
Onkruid-werend ontwerp	Branden, heet water, Stoom, borstelen, krabben enz.	a. basisstof	b. laagrisico	c. regulier	d. candidates for substitution
		Ruim 10, bijv. azijn tegen schimmels en bacteriën	Enkele toegelaten, bijv. insecticide o.b.v. suiker	Bijv. middelen o.b.v. glyfosaat	77 stoffen, o.a. thiacloprid en carbendazim

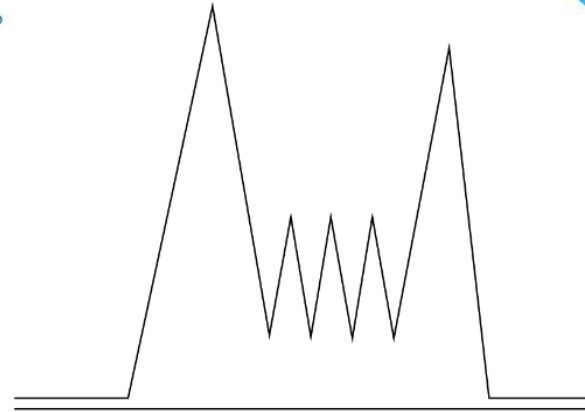
Wat hebben we gedaan in de Green Deal?

De focus ligt op **bewustwording!** De oplossing bestaat niet!
Voorlichting: begin nu! (Doe ervaring op en leer van anderen)

- Stuurgroep (wetgeving, monitoring, kennisdeling)
- 12-15 pilots (gebruik branders, thermisch: heet water etc.);
- Concerns (Landal, CenterParcs, Roompot)
- Branchebrede kennissessies;
- Regionale voorlichtingssessies op ledenbijeenkomsten, jaarcongres Groene Koepel, KmvK (Green Key);
- RECRON Intern (nieuwsbrief), Recreatie (ledenblad)
- Ervaring delen op website:

<https://www.recron.nl/gewasbeschermingsmiddelen/gewasbeschermingsmiddelen>

- <https://www.OnkruidVergaat.nl> (aanmelding nieuwsbrief)
- Inzet leveranciers / Voorlichting aan 'prof. onkruidbestrijders'

De oplossing bestaat niet?

- Klimatologische omstandigheden (koud/droog → nat/warm);
- Bezinning, schaduw;
- De grondsoort (klei: beluchten, verzuren, zand: sneller mosvorming);
- Omgeving: immigratie van onkruid / exoten;
- Biodiversiteit: onkruid is ook een 'stepping-stone';
- Beleving vanuit de gast/recreant nu en straks?
- Welke doelgroep bedien ik?

RECRON

VERENIGING VAN RECREATIEONDERNEMERS NEDERLAND

Groenbeleving en functioneel groen in de 7 belevingswerelden (kleuren) in 4 kwadranten

Dagrecreatie is lekker iets gaan doen, actief zijn, inspanning

Activiteiten
centraal

Het gezelschap,
de mensen centraal

in het BSR® model
7 belevingswerelden
met foto's

Dagrecreatie is ontspannen en tot rust komen

Uitkomsten pilots (12):

Door de oogharen heen:

- 1/3 chemievrij beheer
- 1/3 vooral fysieke aanpassingen (asfaltering, paden van houtsnippers, grastegels, dichte voegen terras)
- 1/3 'afkoop onkruidbeheer': uitbesteding (bezetting of gemak)
- 1 ondernemer ook met Invasieve exoot te maken!

Hoofdconclusie:

Meer tijd en geld!!!

(Sector: kapitaalintensief, traditioneel lage marges)

Uitkomsten pilots (12):

Meer specifiek:

Knoppen om aan te draaien:

- Slimme inrichting vanuit beheer bezien;
- (vervangings)investeringen naar voren halen (beheerarme oplossingen);
- Gezamenlijke inkoop/gebruik machines/SW-bedrijven;
- Groene kennis in huishalen (grote, hybride bedrijven);
- Uitbesteding: Bestek, beeldkwaliteitscatalogus
- Moet het overall even netjes op mijn park?

Uitkomsten concerns ultimo 2018:

Landal:

- 15 eigen parken nagenoeg chemievrij. 40 overige (franchise)parken beeld nog diffuus. Beeldkwaliteitsniveau bijgesteld: van A/B naar B/C.

Roompot:

- Heeft 3 parken (Camping Dishoek in Koudekerke, Camping de Zandput in Vrouwenpolder, Vakantiepark Duynhille in Ouddorp) chemievrij, waar het beheer uitbesteed is. Meerkosten: 15-40%.

Centerparcs:

- Nog geen chemievrije parken, wel 60-65% teruggedrongen i.v.t. 2014 (referentiejaar).

Behandelmethoden

Borstelen (werkt goed)

- Mooi strak beeld (ook vuil en zand wordt meegenomen)
- Regelmatig herhalen;
- Arbeidsintensief en dus duur;
- Methode: geluid en stof!

Behandelmethoden

Branden (minst populair)

- Werkt goed op alle verhardingen;
- Regelmatig herhalen (zeker 3 a 4 keer per jaar);
- Verbrande resten blijven achter;
- Wortels worden niet gelijk gedood;
- Arbeidsintensief en dus duur;
- Methode: gevaar brand en schade aan voertuigen en objecten (minder populair ondernemers);
- Gebruik van fossiele brandstof → footprint;
- Werkt niet bij nat en winderig weer.

Behandelmethoden

Heet water (meest populair)

- Plant sterft langzaam af;
- Plantenresten blijven wel achter;
- Werkt goed op alle verhardingen;
- Apparatuur (afhankelijk van type) vaak wel wat zwaarder.

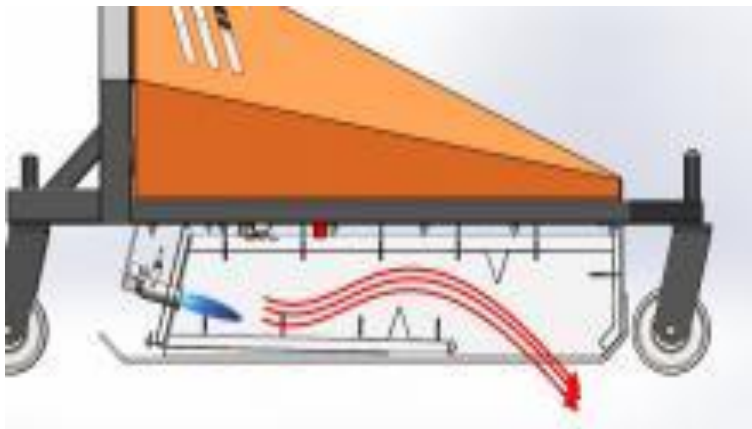

Behandelmethoden

Stoom

- Op alle verhardingen goed inzetbaar;
- Ervaringen wisselend;
- Methode dood vaak plant en wortel niet geheel;
- Belangrijk dat instelling goed is (en niet te snel rijden);
- Niet te gebruiken bij harde wind of na regen.

Behandelmethoden

Adviezen:

- Gebruik dichte tegels / tegels met (waterdoorlatende) voegmortels;
- **Veel vegen** (voorkom veegvuil en zaad);
- Slimme inrichting: beperk voeglengte, aantal obstakels, haakse hoeken, hekwerken te laag boven de grond;
- Gazons zijn minder bewerkelijk dan veel bodembedekkers, Beheer grasranden goed (minimaal 2 x per jaar steken);
- Zorg dat op schaduwplekken weer meer zon komt (snoeien omgeving, bomen weghalen);
- Zorg dat de frequentie van het beheer niet te laag is; eenmaal veel ondergrondse wortelgroei → veel beheer!

Behandelmethoden

Adviezen:

- Zorg dat planten dicht op elkaar staan (minder ruimte onkruid);

- Voer enerzijds houtsnippers af om verrijking van de bodem tegen te gaan, maar anderzijds ook het regelmatig maaien én daarna gelijk afvoeren van brandnetels (bladeren en ander onkruid) is van belang, anders verzuurt de grond juist.

Invasieve exoten

Wetgeving:

- Europese exotenverordening: bestrijding op basis van volksgezondheid, veiligheid, biodiversiteit;
- Dynamische Unielijst: o.a. **Reuzenberenklauw**, **Reuzenbalsemien**
- Eerste kwartaal 2019?: NL uitvoeringsplan bestrijding;
- Verwachting: er zal een wettelijke bestrijdingsplicht komen op basis van soorten en prioriteiten.

Invasieve exoten

Ervaring:

- Voorkomend bij recreatieondernemers: **Amerikaanse Vogelkers, Japanse Duizendknoop, Reuzenberenklauw**;
- Bestrijding zeer arbeidsintensief (5 – 10 jarenplan);

Invasieve exoten op campings:

- Een groen, klein, stekelig plantje doet vanuit Zuid-Amerika zijn intrede in Nederland vooralsnog op met name Zeeuwse campings (*Soliva sessilis*, ook wel bekend onder de naam *Soliva pterosperma*). Stekelige zaden kunnen leiden tot huidirritaties.

Studie op omvang en te nemen maatregelen vindt plaats. Gedacht wordt aan bestrijding via mechanisch verwijderen vóór de zaadzetting of zelfs licht afgraven van die delen waar de plant opkomt.

Invasieve exoten bij jachthavens:

- Dichtgroeien plassen door Cabomba ('aquariumwaterplant') en de snelle opmars van de Amerikaanse rivierkreeft.

Loosdrechtse Plassen wordt gekeken naar een maai en beheerplan voor Cabomba en beheersmaatregelen voor de kreeftenpopulatie (idee is om de Amerikaanse rivierkreeft op het menu te zetten).

Algemene conclusies:

- Geen echte innovaties
- Weinig samenwerking (nog): machines (deeleconomie), schakelen in de keten (circulaire oplossingen)
- Bewustwording neemt wel toe (brede maatschappelijke discussie): ondernemer als gast(acceptatie)
- Kwaliteitsniveau omlaag, differentiëren per gebied

Bestrijding:

- Verhardingen: goede oplossingen (preventief/bestrijding)
- Borders / gras: geen grote problemen
- Bosrijk gebied: lastig (onkruid solitair, brandnetels waar het niet gemaaid kan worden, exoten: Japanse Duizendknoop)

Probleem:

- Arbeidsintensief (kostenstijging) → lastenstapeling!
- Exotenbestrijding